

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלישלת האור

שער
ראשון

היכל
שמיני

מאמר

מים רבים – תר"ץ

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור בפעם הראשונה

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים וארבע לבריאה

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הרה"ח ר' אברהם אליעזר הלוי וזוגתו מרת פעשע לאה שיחיו קליין

הרה"ת ר' שמעון וזוגתו מרת אסתר שיחיו גאלדמאן

הרה"ת ר' משה הלוי וזוגתו מרת מנוחה קריינדל

בניהם ובנותיהם

הרה"ת שלמה הלוי וזוגתו מרת חנה, ובתם רחל

מרת זיסי ובעלה הרה"ת אהרן משה גראָסבוים,

ובנותיהם חי' מושקא וחנה מרים

מרת חנה ובעלה הרה"ת שניאור זלמן שפירא, ובנם מנחם מענדל

הרה"ת יוחנן הלוי וזוגתו מרת אסתר יהודית, ובתם מושקא

חי', שמואל זנוויל הלוי, מושקא

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

קליין

הוספה

בי"ה, מוצאי ש"ק תשא כ"ב אדר [היתרי"ץ
שיקאגא].

רעייתי הכבודה תי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.

אָ גוט נאָך אַ גוטין תמיד. ערשט גימאכט הבדלה, און ¼ שעה ארום דארף איך פאהרין זאגין חסידות אין שוהל בני ראובן, השי"ת זאל העלפין עס זאל זאיין בהצלחה בגשמיות וברוחניות. איך האף להשי"ת אז ער ועט גויס העלפין ...

11½ גיקומען פון שוהל, גירעדט 120 אַ גרייסער עולם אָן עין הרע. אלע הערין בי"ה, מיא פארשטייט, דער ענין איז אַ גאנץ טיפער. אַיך גיב צו פארשטיין, און מיא פארשטייט, אַיך רייד בי"ה גילאסין, הייך לפי ערך, בעדייטידיקע ערטער בעטאן אַיך לאנגזאם בכדי די הערער זאהלן האבין צייט בעטראכטן זיך. אַין דעם האט מיר דיא פראקטיקע בי"ה גאר אַ סך גיגעבין. דער עולם איז גיבליבן זייער צופרידין מיט האיינטיקער חסידות. אַיך הער אַז מיא קלייבט זעך גיין פארבריינגען בא איינעם ריסמאן און דארטין ועט מען חזרן דיא חסידות ...

אָ גוטע נאכט אַ גוטין תמיד גריס די קינדער יחיו

אישך

יוסף יצחק

תרגום חפשי

תודה לא"ל בעד החיים והשלום כה לחי.

שבוע טוב, ותמיד טוב. זה עתה עשיתי הבדלה ובעוד שלשת רבעי שעה אני צריך לנסוע לומר חסידות בבית הכנסת בני ראובן. יעזור השי"ת שיהי בהצלחה בגשמיות וברוחניות. אני מקוה להשי"ת שבטח יעזור ...

חזרתי מבית הכנסת בשעה 11½. דיברתי שעה ועשרים דקות. היי קהל גדול בלי עין הרע. כולם שומעים בי"ה, מבינים, הענין המדובר הוא די עמוק. אני מסביר והקהל מבין. אני מדבר בי"ה לאט, בקול לפי ערך, בכמה מקומות אני מדגיש לאט כדי שהשומעים יהיי להם זמן להתבונן. בזה עזר לי הנסיון בי"ה מאוד הרבה. הקהל נשאר מאוד מאושר בהמאמר של היום. אני שומע שמתכוונים ללכת להתוועד אצל אחד בשם ריסמאן ושם יחזרו על המאמר ...

לילה טוב ותמיד טוב, מסרי דרישת שלום לילדים יחיו.

MAAMAR

MAYIM RABIM – 5690

Copyright © 2004

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

Order Department:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213

(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148

www.kehotonline.com

All rights reserved.

The Kehot logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

Printed in the United States of America

ב"ה.

פתח דבר

לקראת ש"פ תשא, כ"ף אדר, הננו מוציאים לאור — בפעם הראשונה — את המאמר ד"ה מים רבים גו' אשר לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע ממוצאי ש"ק פ' תשא, תר"צדיק, בבית הכנסת שערי תפלה בני ראובן, שיקאגא.

*

בתור הוספה אנו מדפיסים חלק ממכתב כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ בקשר למאמר זה.

*

לתועלת הלומדים באו בשולי הגליון מראה מקומות וצינונים — נערכו ע"י הרה"ת ר' אהרן לייב (בהרשד"ב) שי' ראסקין.

מערכת „אוצר החסידים“

ימי הפורים, ה'תשס"ד
ברוקלין, נ.י.

הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁸⁸, והמשכה זו הוא ע"י התורה. וזהו דג"ש הראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה ההמשכה בבחי' אתעדל"ע מצ"ע, שניות יושב ודן את העולם ההמשכה פרטית לפ"ע מעשה בני"א, שלישית יושב וזן דגם מי שאינו ראוי הנה הקב"ה מזמין לו מזוננו, רביעית יושב ומשחק עם לויתן, אר"י משחק עם בריותיו, דג' שעות רביעיות הוא זמן המנחה, ותפלת המנחה חביבה לפני הקב"ה במאד, דאי' בסדר היום⁸⁹ דמעלת תפלת המנחה על שחרית וערבית הוא דשחרית הוא תומ"י בקום האדם משנתו, וערבית הוא בבוא האדם מעבודתו, אבל תפלת המנחה היא באמצע היום שמניח את עסקיו ומלאכתו ומתפלל, לכן הנה זה יקר מאד למעלה, וזהו"ע השחקן שהוא הענג שלמע' מעבור הנבראים, וכמאמר⁹⁰ נחת רוח לפני שאמתי ונעשה רצוני. וזהו"ע מה שרבי העמיד את ר"ח ובניו לפני התיבה, דר"ח הי' כל עסקו בעבודה רבה ויגיעה עצומה בהרבצת התורה, וכמאמר⁹¹ גדולים מעשי חייא, ור"ח ובניו הם בדוגמת האבות כנודע⁹², ותפלה בצבור הוא עת רצון למעלה וכמ"ש⁹³ הן אל כביר ולא ימאס, ולכן כשאמר ר"ח ובניו בתפלה בצבור משיב הרוח נשיב זיקא, והגם כי רבי הי' רבו של ר"ח בתורה, אמנם בהעבודה והיגיעה בהרבצת התורה ברבים, שלא תשתכח תורה מישראל, הי' ר"ח גדול יותר מרבי. וזהו שאנו אומרים אדני שפתי תפתח כו' שתהא תפלתנו בדוגמת ר"ח ובניו, ובזה כל ישראל שוין, דבעבודה דתורה הרי יש חילוקי מדרי', אבל בעצם הנשמה הרי אב אחד לכולנו⁹⁴, ובהרבצת התורה כל ישראל שוין בחובתן, ומה שבתפלת שמו"ע ב"ב ברכות אמצעיות הרי אדם שואל צרכיו בהם, לפי שצרכי האדם הם בשביל העבודה האלקית להשלים הכוונה העליונה בבירור כל הדברים הגשמי'. וזהו מים רבים דטרדת הפרנסה לא יוכלו לכבות את האהבה⁹⁵, דעבירה מכבה ח"ו מצוה אבל אין עבירה מכבה תורה, דג' שעות הראשונות יושב ועוסק בתורה, וע"י החיזוק בלימוד התורה ברבים נעשה האדם כלי לשפע ברכה והצלחה.

88 ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג. ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

89 בתפלת מנחה — הובא באוה"ת נ"ך ח"א ע' עא. סה"מ עזר"ת ע' פז.

90 תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ספרי ופרש"י פינחס כח, ח. ועוד.

91 ב"מ פה, ב.

92 ב"מ שם. וראה גם לקו"ת פ' ראה כז, ד.

93 איוב לו, ה. וראה ברכות ח, רע"א.

94 מלאכי ב, י. וראה תניא ריש פל"ב.

95 ראה תו"א ר"פ נח. תורת חיים שם נח, ד ואילך. המשך מים רבים תרל"ו פ"א. פע"ה.

ד"ה מים רבים תשל"ח (סה"מ מלוקט ח"א ע' רעג ואילך. בהוצאה החדשה — ח"א ע' רמו ואילך).

הייתי בוכה מאימת הדין ומשפט, ומכ"ש מפני משפט העליון. ועיקר ענין הבכי של ריב"ז הי' ענין התשובה, כי הלא רק עתה בעודנו חי בגופו בעוה"ז יכול לעשות תשובה⁷⁸, וכמאמר⁷⁹ אם לא עכשיו אימתי, וכתוב⁸⁰ היום לעשותם בעוה"ז דוקא, וכ"ז הוא בעבודה שע"פ טו"ד, אבל בעבודה דמס"נ הי' מסופק לפי שזה תלוי בעצמות הנפש שלמעלה מהשכל.

ונמצא יש כאן ג' ענינים, הא' עצמות הנפש שלמעלה מהשכל ומדות, הב' הוא שכל ומדות שהם מצ"ע עצמיים, אבל לגבי עצמות הנפש הם כמו גופין לנפש, דגוף הוא לבוש אלא שהוא לבוש המיוחד ממש, שהנפש מתפעל ממקרי הגוף⁸¹, והג' מח' דבור ומעשה שהם רק לבושי הנפש בלבד. ובדוגמא כזו יובן למעלה דעצמות אוא"ס ב"ה לאו מכל אינון מדות איהו כלל⁸², ואצילות לגבי ב"ע הוא כמו גופין לגבי לבושי⁸³, דנת"ל שהגוף הוא ג"כ רק לבוש אל הנפש אלא שהוא לבוש המיוחד ממש, וכמו"כ באצילות הנה איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד⁸⁴, משא"כ ב"ע שהם כמו הלבושי. וזהו כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי יצרתיו, בראתיו הוא בחי' עולם הבריאה עולם הנשמות, כמ"ש בת"ז⁸⁵ לבושי תקינת לון דמינייהו פרחין נשמתא לב"ג, והיינו שהוא מבחי' לבוש המחשבה, וכמאמר⁸⁶ ישראל עלו במחשבה, יצרתיו הוא בחי' עולם היצי' עולם המלאכים, ולכן כתיב (ישעי' מ"ה ז') יוצר אור ובורא חשך וגו' שעולם היצי' נקרא בשם אור ועולם הבריאה נקרא בשם חשך, והיינו מפני כי בריאה נמשך מבחי' אותיות המחשבה, שחיות עולם הבריאה הוא מבחי' אותיות המחשבה, לכן הוא בחי' חשך דהיינו בחי' העלם, וכמשל המחשבה שהיא בהעלם כמות האדם ואינה נגלית לזולתו, משא"כ בחי' הדבור הוא בחי' גילוי לזולתו, לכן נק' עולם היצי' בשם אור⁸⁷. אף עשיתיו הוא בחי' עולם הגלגלים, וממנו הוא בחי' עולם העשי' הגשמי ג"כ שהוא בחי' כח המעשה היותר חיצוני. וזהו אוא"ס למעלה עד אין קץ, דגם למעלה שהוא עולם האצילות הוא באין ערוך לגבי העצמות, וזהו עד אין קץ בל"ג כלל. אמנם בעצמות אוא"ס ב"ה הרי הכוונה שתהי' העבודה דנשמות למטה דוקא, דנתארה

בס"ד. מוצש"ק תשא, תר"צדיק, שיקאגא בהכנ"ס שערי תפלה בני ראובן

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה², וצ"ל³ והלא אהבה היא מדה שבלב ואיך אפשר אשר המים יכבו אותה, דמשמע שהמים האלו ראויים הם שיכבו את האהבה אלא יש סיבה דגם מים רבים לא יוכלו לכבות כו', וצ"ל מהו"ע המים שמצד עצם מהותם ראויים לכבות מדה שבלב, אלא שיש סבה בדבר אשר המים רבים לא יוכלו לכבות. ולהבין זה בעבודה בנפש האדם, הנה אי' בילקוט (במקומו)⁴ את זו דרש ר' סימאי כי נר מצוה ותורה אור⁵, עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה שנא' מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, והיינו דהגם שהמים רבים הנה מצד עצם מהותם ראויים שיכבו ח"ו את המצוה אבל לא יוכלו לכבות ח"ו את התורה. והנה אומרו את האהבה הכונה האהבה הידועה ומפורסמת והיא אהבת הקב"ה לכנס"י כמ"ש⁶ אהבתי אתכם אמר הוי', ואהבת ישראל להקב"ה, ואהבה זו הנה גם המים רבים לא יוכלו לכבותה ח"ו. וכמו שאנו רואים בגשמיות באהבת האבות ובנים שהיא אהבה עצמית, ואהבה עצמית אין דבר בעולם אשר יוכל לכבותה או גם להחלישה, דזהו מה שבאהבת אבות ובנים אנו רואים במוחש דבר והיפוכו, שכל מעשה הבנים נוגע להאבות ביותר, וכאשר רואה איזה הנהגה לא טובה בבנו הרי זה נוגע לו יותר מכמו כשרואה דבר לא טוב בכך חברו אפילו בבנו של אוהבו הנאמן, והוא מפני גודל האהבה עצמית, ולהיפך כאשר הבנים ח"ו אינם כדבעי הנה האבות ימצאו כמה זכותים להצדיק את בניהם יותר מכמו שהם מצדיקים בניהם של זולתם גם בניו של האוהב נאמן ביותר, וטעם הדבר הוא כי על פשעים תכסה אהבה? עצמית שהיא למעלה מהטעם ודעת כלל, והדוגמא מזה יובן למעלה באהבת הקב"ה לישראל שהיא אהבה עצמית, ולזאת הנה גם המים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, דאין עבירה מכבה תורה

(1) המאמר מיוסד על ד"ה ויגש אליו יהודה תרנ"ח (סה"מ תרנ"ח ע' סז ואילך), שהוא מיוסד על ד"ה אד' שפתי תפתח תרכ"ז ותרכ"ח (סה"מ תרכ"ו ע' רעח ואילך. תרכ"ז ע' תסט ואילך) שמיוסד על ד"ה להבין הענין שארז"ל שאוא"ס ב"ה למעלה עד אין קץ (אוה"ת ענינים ע' קי ואילך).
(2) שה"ש ח, ז.
(3) ראה גם המשך מים רבים תרל"ו רפ"א. רד"ה מים רבים תרפ"ד (סה"מ תרפ"ד ע' נו).
(4) יל"ש שה"ש רמז תתקצד.
(5) משלי ו, כג.
(6) מלאכי א, ב.
(7) משלי י, יב (ושם: ועל כל).

(78) ראה לקו"ת פינחס עה, ג.

(79) שם מ"ד.

(80) ס"פ ואתחנן ובפרש"י. עירובין כב, א. וש"נ.

(81) תניא פ"מ"ב (ס, ב). ובכ"מ.

(82) תקו"ז בהקדמה (יז, ב).

(83) ראה תו"א והגהות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, סה"מ תרנ"ג שבעה ע"ד 48.

(84) תקו"ז שם (ג, סע"ב).

(85) שם (יז, א).

(86) ב"ר פ"א, ד.

(87) ראה לקו"ת שה"ש לו, ג. ובכ"מ.

שבזה הוא התלבשות האהבה העליונה, וזהו ותורה אור כמאמר⁸ המאור שבה מחזירו למוטב.

והנה בכדי שתהי' ותורה אור הוא ע"י הקדמת העבודה דתפלה, דהנה כתיב⁹ והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה, ואי' בזה¹⁰ סלם דא צלותא, דתפלה היא סלם ההתקשרות שמקשר את הנשמה, היורדת למטה להתלבש בגוף גשמי, עם אוא"ס ב"ה. וזהו מצב ארצה הם עניני הגוף שהם דברים הגשמים, וראשו מגיע השמימה במדריגות היותר עליונות, והיינו דע"י התפלה הוא התקשרות הנשמה באוא"ס ב"ה, דתפלה נקרא סלם שיש בה שליכות. דזהו הפרש בין עמוד המחבר הרצפה עם הגג לסלם המחבר הרצפה עם הגג. דהעמוד הגם שמחברם אבל מ"מ מחלקם דסופו של העמוד הוא על הרצפה וראשיתו בגג ואי אפשר לעלות מהרצפה להגג. אבל סלם הגם שתחתיתו הוא למטה וראשו הוא למעלה שמחלק בין תחתון ועליון, אבל ע"י השליכות שבהסלם הנה ע"י יכול להיות העלי' מלמטה למעלה לשליכה היותר עליונה, וזהו דסלם דא צלותא הם שליכות העלי' שבתפלה, דהשליכה הראשונה היא¹¹ הודו לה' קראו בשמו¹² והיא ההודאה כללית באלקות, וואָס ער איז מודה אין געטליכקיט. וכמו אחד המודה לחברו שהוא בעצמו עדיין אינו יודע הענין אבל הוא מודה שכן הוא הגם שאינו יודע ומשיג בעצמו¹³, וכן הוא בהתחלת התפלה שהוא רק בהודאה בלבד, אבל בהודאה זו ה"ה מוסר ונותן א"ע לאלקות ער גיט זיך איבער בכל מהותו ועצמותו לאלקות, והשליכה השני' היא ברוך שאמר והי' העולם דהתהוות העולמות הוא רק באמירה בלבד, וכמאמר¹⁴ לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו אלא במאמר ורוח פיו, בע"מ נברא העולם¹⁵ וכתיב¹⁶ בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם, הנה כאשר מתבונן בזה הרי נרגש אצלו גדולת הבורא ית', ער הויבט אָן פאַרשטיין בשכלו גדולת הבורא ית', ואח"כ כשאומר פסוקי דזמרה חנון ורחום הוי' כו'¹⁷,

ממיתני אין מיתתו מיתת עולם (לעוה"ב. רש"י) כו' אעפ"כ הייתי בוכה (מאימת משפטו אם לדין מוליכין אותי לפניו. רש"י), עכשיו שמוליכים אותי לפני ממה"מ הקב"ה כו' שאם כועס עלי כעסו כעס עולם, ואם אוסרני איסורו איסור עולם, ואם ממיתני מיתתו מיתת עולם כו', ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים אחת של ג"ע ואחת של גיהנם ואיני יודע באיזה מוליכים אותי. דלכאורה אינו מובן מהו ענין ההתבוננות הלזו כדוגמת מלך ב"ו, דריב"ז אשר הי' מופלא בחכמת התורה והעבודה האלקית⁷¹, הנה קודם הסתלקותו יהי' לו התבוננות כזו. וביותר סיפא דענינא ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים כו' ואיני יודע באיזה דרך מוליכים אותי, דזהו פלא גדול איך יוכל להסתפק בדבר כזה. אך הענין הוא שיש שני מיני עבודה, העבודה שע"פ טו"ד, והעבודה דמס"נ מצד עצם הנשמה שלמעלה מטו"ד, ולזאת הנה מצד העבודה דשכל ומדות לא הי' מסופק כלל, כי הי' כל ימיו עוסק בתורה ובעבודה, אלא שהספק שלו הוא על בחי' מס"נ שזה אינו ע"פ שכל ומדות, כ"א מצד הבחי' דעצמות הנפש שלמעלה מן השכל ומדות, כי מצד השכל ומדות לא יתחייב כלל לבא לבחי' מס"נ, ואפי' בתורה אינו כתיב⁷² כ"א לאהבה את הוי' כי הוא חייך, שהאהבה זו הוא ע"פ טו"ד מחמת כי הוא חייך, אבל בחי' מס"נ שזהו למעלה מן השכל ע"י הי' מסתפק, דזה תלוי בעצמות הנפש שלמעלה מן השכל, ולזה הי' מסופק. ולכן הנה קודם הסתלקותו שמתקרב קצו בעליית ומסירת נשמתו במיתת עצמו, שלא במס"נ בפועל, לזאת בכה על זה. אמרו לו תלמידיו נר ישראל (שהרביץ תורה ברבים) עמוד הימיני (שעסק בעבודת בירור וזיכוך המדות גם בזולתו כמבואר באבות⁷³ בענין תלמידיו, ובגמ"ח גם בגופו (כמבואר ב"מ פ"ד ע"א⁷⁴) ובעל מדות תרומיות (כמבואר ירושלמי כתובות פ"ה⁷⁵), פטיש החזק (לעורר בתשובה כו'), שהם הג' עמודים דתורה עבודה וגמ"ח שעליהם העולם עומד⁷⁶, א"כ מפני מה אתה בוכה, והשיב להם התשובה בדבר מלך בשר ודם שהיום כאן ומחר בקבר, ומשו"ז גם אם גזור גזרות שלא ללמוד תורה או שלא לקיים את המצות אין צריכים לשמוע לו כי מי הוא זה ואיזה הוא אשר יכול למנוע מלקיים מצות ה' או לעכב מללמוד תורה, שהרי היום כאן ומחר בקבר, וגזירה עבידא דבטלא⁷⁷, וגם השכל מחייב כן, ומ"מ אם היו מוליכין אותי לדין לפניו

(8) ראה פתיחתא דאיכ"ר ב. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז.

(9) ויצא כח, יב.

(10) ח"א רסו, ב. ח"ג שו, ב. תקו"ז תמ"ה (פג, א).

(11) ראה פרי עץ חיים שער התפלה פ"א. סידור האריז"ל במקומו. ועוד. וראה סה"מ תרנ"ה ע' רכב ואילך. תש"ח ע' 80 ואילך. ספר השיחות תש"ז ע' 143 ואילך.

(12) דברי הימים א, טז, ח.

(13) ראה גם לקו"ת דרושים לשמע"צ פג, א. וראה תו"א בשלח סו, ב. לקו"ת דברים א.

א.

(14) ב"ר פ"ג, ב. וש"נ.

(15) אבות רפ"ה.

(16) תהלים לג, ו.

(17) שם קמה, ח.

(71) ראה ברוב (ה) מקומות שצויינו בהערה 69. וש"נ.

(72) נצבים ל, כ (בדילוג). וראה גם ד"ה ראה אנכי תרצ"ב. סה"מ תרצ"ו ע' 56.

(73) פ"ב מ"ט ואילך.

(74) בבבא מציעא שם ובירושלמי שבהערה הבאה קאי בר' יוחנן האמורא. ולהעיר מלקו"ש ח"ז ע' 359, שכל אלו שנקראים בשם "שמעון" יש בהם (בהעלם עכ"פ) "מעין" של ר' שמעון סתם — ר' שמעון בן יוחאי (ש"תורתו אומנתו"). ובהמשך תער"ב ח"א ע' תרכה: ובענין השרשים שמעתי מפה"ש [=מפי השמועה] דאותן שהן בשם א' הן בשרש א' כו'.

(75) סוף הלכה ה.

(76) אבות פ"א מ"ב.

(77) כתובות ג, ב.

טוב הו' לכל ורחמיו על כל מעשיו¹⁸, פותח את ידיך כו' רצון¹⁹, דכל חי נותן לו הקב"ה השבעת הרצון²⁰, דאָס וואָס אַ נברא איז צופרידען מיט זיך, ואח"כ באמירת הפסוקים המבארים פרטי המזונות לכל יצור, היינו איך שהוא ית' זן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כנים²¹, שהשכלה וההבנה בזה הוא דגם הנברא היותר גדול בגופו צריך ג"כ הכנת מזונותיו מאתו ית', וגם הרמש היותר קטן ג"כ מזונותיו מוכנים מאת הקב"ה, איז פון דער התבוננות ואָס דער מענטש בעטראַכט, אַז גאָר דער שטאַרקסטער נברא דאַרף איהם הקב"ה זיינע מזונות אָנגרייטיין, דער נברא אַליין בכח עצמו קאָן ער דאָס ניט האָבען, און די קלענסטע בעשעפענס כמו אַ תולעת וועלכע געפינט זיך במדבר איז זי אויך תופס מקום באַ הקב"ה להכיין מזונה, הנה ההתבוננות הזאת בהעמקת הדעת, אַז מי טראָגט זיך צו צו דעם, פועלת בהאדם התפעלות גדולה להתקרב אל ה'.

והנה ההתבוננות הלזו הנה מלבד זה שפועל בהאדם הנחה פנימית (א טיפער אַפלייג) כי הוא ית' זן ויפרנס אותו ואת ביתו באופן שיוכל לקבוע עתים לתורה ותפלה, והאם גרוע הוא וביתו מהתולעת הנמצאת במדבר שמם שהקב"ה מכין לה כל צרכה, הנה עוד זאת שההשגה הלזאת פועלת עליו להתקרב לאלקות, ובאמרו לך ה' הגדולה והגבורה כו'²² ה"ה נמשך ועולה בעילוי נפשו לעלות לשליכה יותר עליונה, היינו ההתבוננות בברכת ק"ש איך שהשרפים ואופנים משבחים ומפארים ליוצרים, ומבין בהשגתו ההפרש בין שרפים לאופנים, דשרפים אומרים קדוש וג"פ קדוש²³ ואופנים אומרים ברוך²⁴, והשגה זו פועלת בו ביטול גדול ביותר עד כי באמירתו ברכת אהבה לבבו מתעורר בהתעוררות גדולה עד כי בכה יבכה במר נפשו ומרבה להתחנן אבינו אב הרחמן המרחם רחם נא עלינו ותן בלבנו בינה. וכה הוא הולך מענין לענין עד אשר בא לאמירת שמע ישראל הו' אלקינו הו' אחד²⁵ שהוא שיר הנשמות, וידוע פירוש רבינו נ"ע²⁶ שמע ישראל, אַ איד דער הערט אַז הו' הוא אלקינו, דאלקים הוא בגימט' הטבע²⁷, והוא כללות הנהגת העולם שהאור והחיות האלקי

להחליפו, וע"ז הוא הציווי ואהבת את הו' אלקיך בכל לבבך²⁸ בשני יצריך⁶⁶ לזכך ולהפך את המדות, לפי שאינו בנקל כ"כ לזכך ולהפך אותם, ע"כ יש ציווי על זה להפך אותם כי צריך יגיעה ע"ז, משא"כ המח', אך אעפ"כ ע"י מה מזככים אותם הוא ע"י התבוננות במח' דוקא שע"י התבוננות היטב בבחי' מח' דוקא יכול לזכך את המדות, לפי שבחי' השכל הוא פנימי ועצמי יותר מבחי' המדות, ולידת המדות הם מהשכל עכ"פ, ולכן מוח שליט על הלב⁶⁷. והנה הגם שנת' שהבחי' דשכל ומדות הם עצמי' הנפש, אך באמת אינם עצמי' הנפש ממש, רק שלגבי הבחי' דמחוד"מ שהם לבושי הנפש נק' שכל ומדות עצמות הנפש, אבל גם הם אינם עצמי' ממש, דהנה הנפש עצמה היא למעלה מהבחי' דשכל ומדות שהרי בהבחי' דשכל ומדות שייך בהם שינוים, משא"כ עצמי' הנפש היא חלק אלק' ממעל⁶⁸ שאין שייך בה שינוים, ושכל ומדות לגבי הנפש הם רק בערך הגוף לנשמה, דהנה אמרו"ל (נדה ל"א א') שלשה שותפין יש באדם הקב"ה אביו ואמו, אביו מזריע הלובן אמו מזרעת אודם כו' והקב"ה נותן בו רוח ונשמה כו', שהגוף הבא מאב ואם הרי אינו בערך הנשמה שהקב"ה נותן, אך מ"מ הוא למעלה מבחי' לבושים, כמו למשל הגוף אף שהוא רק לבוש לנשמה, אבל מ"מ אינו בדוגמא כלל כמו הלבושים דבגדים שהם נפרדים ממש ופושט ולובש, משא"כ הגוף אף שהוא ג"כ אינו אלא לבוש לנפש אעפ"כ מתאחד עמו הנפש ממש, כמו שאנו רואים שהנפש מתאחדת עם הגוף עד שבין שניהם נקרא אדם, ולכן כשיש איזה כאב בא' מהאברים אזי תיכף מרגשת הנשמה, משא"כ כשנקרע הלבושים אינה נוגע לה כלל. וזהו ההפרש בין שכל ומדות למחוד"מ, ששכל ומדות הגם שאינם עצמי' הנפש מ"מ אעפ"כ מתאחד בהם שנק' נפש המשכלת, ועיקר השראת הנפש היא במוח ולב, והרי הם מתאחדים כמשל הנפש עם הגוף, משא"כ בחי' מחוד"מ הם רק כמו לבושים, אבל עצמי' הנפש היא למעלה גם מהבחי' דשכל ומדות.

ובזה יובן⁶⁹ מה שמצינו בגמרא (ברכות כ"ח ע"ב) כשחלה ריב"ז נכנסו תלמידיו לבקרו, כיון שראה אותם התחיל לבכות, אמרו לו תלמידיו נר ישראל עמוד הימני⁷⁰ פטיש החזק מפני מה אתה בוכה, א"ל אילו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי שהיום כאן ומחר בקבר, שאם כועס עלי אין כעסו כעס עולם, ואם אוסרני (חובש אותי. רש"י) אין איסורו איסור עולם, ואם

(66) ברכות נד, א (במשנה). ספרי ופרש"י עה"פ.

(67) זח"ג רכד, א. תניא שם. פי"ז (כג, א).

(68) איוב לא, ב. וראה תניא ריש פ"ב.

(69) ראה גם סה"מ עטר"ת ותרצ"ו שבהערה 49. וראה לקו"ת הוספות לויקרא ג, סע"ד ואילך. מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' שט, ועם הגהות כו' — אוה"ת פינחס ע' א'נט ואילך. סה"מ תרכ"ו ע' קעא. תרמ"ו ע' יד ואילך. ד"ה אך בגורל תשל"ה (סה"מ מלוקט ח"א ע' קלט ואילך. בהוצאה החדשה — ח"ד ע' צד ואילך).

(70) כ"ה בעין יעקב ברכות שם.

(18) שם, ט.

(19) שם, טז.

(20) ראה פרש"י עה"פ.

(21) שבת קז, ב. וש"נ.

(22) דברי הימים א כט, יא.

(23) ישע"י ו, ב"ג.

(24) יחזקאל ג, יב. חולין צב, רע"א.

(25) ואתחנן ו, ד.

(26) ראה אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח ג ע' תקלג. "היום יום" יב חשון. וראה גם

ד"ה מעין גנים שנה זו (תר"ץ).

(27) פדרס שער יב (שער הנתיבות) פרק ב. ראשית חכמה שער התשובה פרק ו ד"ה והמרגיל

(קכא, ב). של"ה פט, א (דאיתא בזהר); קפט, א (ומרומו בזהר); שח, ב. שו"ת חכם צבי סי"ח

(הובא בלקו"ת פ' ראה כב, ריש ע"ג). תניא שעהיוה"א רפ"ו. לקו"ת שם כב, סע"ב ואילך.

הוא מוסתר ונעלם, ואלקיני פירושו כחינו וחיותנו²⁸, וזהו הוי' אלקינו, דאלקיני היינו כחינו וחיותנו הוא הוי' שלמעלה מהשתל' והיינו למעלה מהטבע, שהנהגה עם ישראל הוא בדרך למעלה מהטבע, וכמאמר²⁹ כבשה אחת בין ע' זאבים והיא מתקיימת, שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלתנו ח' והקב"ה מצילנו מידם³⁰, וכן הוא בכל אחד ואחד מישראל בפרט שהנהגה עמו הוא בדרך למעלה מהטבע, וזהו שמע ישראל הוי' אלקינו, א' איד דער הערט אָז אלקינו וואָס דאָס איז כחנו וחיותנו איז דאָס למעלה מהטבע, ובמילא דער הערט זיך באַ איהם אָז הוי' אחד, ווי דער עיקר אין אַלץ איז אלקות, שמהתבוננות זאת הרי מתעורר לבבו באהבה לה' כמ"ש³¹ ואהבת את כו'. ואח"כ הוא עולה להשליכה ביותר עליונה והוא בשמו"ע שהוא כעומד לפני המלך³² בביטול כל מציאותו. וזהו והנה שלם מוצב ארצה, דתפלה היא שלם ההתקשרות של הנשמה באלקות, והגם שהיא מוצב ארצה, והתחלת התפלה היא בהודאה לבד, אבל ראשו מגיע השמימה בבחי' ביטול עצמי, אבל לכל זה בא ע"י הקדמת ההשגה וההבנה בפסוד"ז ברכת ק"ש וק"ש.

אמנם צ"ל והלא תפלת שמו"ע היא השליכה ביותר עליונה שבתפלה, וזהו שאנו אומרים אדני שפתי תפתח כו'³³ שמפני הביטול הרי אינו יכול לדבר בעצמו³⁴, א"כ מהו"ע הי"ב ברכות שבתפלה שהאדם שואל בהם צרכיו³⁵, דלאחר ביטול כזה איך שייך ענין שאילת צרכיו אלו. אך הענין הוא דהנה האלשיך³⁶ פירש אמירת פסוק אדני שפתי תפתח כו' קודם שמו"ע, שאנו מבקשים שתהי' תפלתנו ע"ד תפלת ר' חייא ובניו בשעה שאחתינהו רבי לפני התיבה, א' משיב הרוח ונשיב זיקא א' מוריד הגשם ואתא מיטרא (ב"מ דפ"ה ע"ב), וצ"ל איך שייך לומר שיהיו תפלותנו כתפלת ר"ח ובניו, ואיך כל ישראל שוים בזה, דהלא בתורה אנו מוצאים חלוקים שישנם מארי רזי רזין, מארי רזין, מארי הלכה, ובתפלה כל ישראל שוים³⁷, דכל ישראל אומרים אדני שפתי תפתח כו' שתהי' תפלתם כתפלת ר"ח ובניו. וגם בעיקר הענין תפלת ר"ח ובניו צ"ל מפני מה דוקא כשהעמיד ר' את ר"ח ובניו לפני התבה אז כשאמר משיב הרוח

- (28) ראה לקו"ת בלק עג, ג. פינחס פ, א.
 (29) תנחומא תולדות ה. אסת"ר פ"י, יא. וראה פסיקתא רבתי פ"ט.
 (30) הגדה של פסח פיסקא והיא שעמדה.
 (31) ואתחנן ו, ה.
 (32) שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס צה. ור"ס צו.
 (33) תהלים נא, יז. ברכות ד, ב. ט, ב. רמב"ם הל' תפלה פ"ב ה"ט. טוש"ע ודאדה"ז או"ח ר"ס קיא.
 (34) ראה גם סידור עם דא"ח רלו, ד.
 (35) ברכות לד, א.
 (36) לתהלים עה"פ. הובא ונתבאר באוה"ת (יהל אור) לתהלים עה"פ (ע' קצח).
 (37) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד ע' קז. ראה סהמ"צ להצ"צ קטו, א.

להפוך את המדה כמו במחשבה כשנופל מח"ז בקל יכול לדחותה ע"י שמקשר א"ע במחשבה אחרת, ובפרט במחשבה דתורה דמעט אור דוחה הרבה חשך⁶⁴, אבל להפך את המדה צריכים עבודה ויגיעה רבה, הגם דלטהר את המחשבה לגמרי היינו שלא יפלו לו מח"ז הוא ג"כ עבודה ויגיעה, כי מה שמדחה את המח"ז ע"י שמקשר א"ע במחשבה דתורה זהו לפי שעה לבד, אבל מ"מ הרי נופלים לו מח"ז תמיד, ובכדי שלא יפלו לו מח"ז צריך עבודה רבה לזה, הנה באמת עבודה זו שלא יפלו לו מח"ז כלל אין זה מעבודת המחשבה בעצם כ"א מעבודת המדות כי המחשבה תלוי' בהמדות, וכמו שאנו רואים במוחש שמי שמדותיו הם דקים יותר, א' איידעלער במדותיו (בעל מדות טובות) הנה גם המח"ז שלו הם דקים יותר, וטעם הדבר הוא לפי שהמחשבה תלוי' בהמדות ולזאת כשהמדות הם בדקות יותר ממילא אינם נופלים לו מח"ז כ"כ, וכאשר המדה היא בגסות נופלי' לו מח"ז תמיד, וכשמזכך את המדות ממילא מזדככת ומתטהרת המחשבה, אבל העבודה שבמחשבה בעצם הוא לדחות המח"ז ולגרשה, והוא ע"י שמקשר א"ע במחשבה של תורה או תפלה, והגם שזהו עבודה ויגיעה, ומ"מ זהו בקל, וטעם הדבר הוא מפני שהמחשבה היא לבוש לבד וכלבוש תחליפם, משא"כ המדות שהן עצמיים שהעבודה בזה כבדה יותר, והגם שהולדת המדות הוא מהשכל, אמנם זהו רק הלידה וההתגלות של המדות הם מהשכל, אבל עיקרן הוא מצד עצמן כידוע. ולכן להפך את המדות הוא עבודה ויגיעה רבה מאד, ובאמת להפך את המדה לגמרי הוא ע"י גילוי בחי' כחות היותר נעלים שבנפש, ולולי זאת א"א להפך את המדה לגמרי, וכמו בגשמיות מי שהוא איש הטוב בעצם לא יתהפך להיות איש אכזרי, וכן מי שהוא איש אכזרי לא יתהפך לאיש הטוב בעצם, רק שיכול לזכך את המדה שלא יהי' כל כך רע, אבל לא להפכה לגמרי, כ"א בעת השמחה יכול להיות שהאכזרי יתהפך להיות איש טוב בתכלית כמו הטוב בעצם, ולהיפך איש הטוב יתראו בו תנועות של אכזריות כו', והיינו מפני ששמחה פורץ גדר הטבעי, וכאשר מתפרץ גדרי הטבע אז מתגלה עצם הנפש ויכול להפך את המדה לגמרי מהקצה אל הקצה⁶⁵.

ובזה יובן הטעם דהתחלת העבודה להפך את המדות מרע לטוב הוא ע"י הקדמת התשובה, לפי שהתשובה שובר גדרי הטבע, ומתגלה עצם הנפש, ואז יכול להפוך מדותיו, והיינו דהעבודה התמידית במוח ולב הוא לזכך את המדות הנה גם זה הוא יגיעה רבה, וכש"כ להפך איזה מדה שהוא עבודה גדולה ועצומה במאד, וטעם הדבר הוא מפני שהם עצמיים ודבר עצמי לא בנקל

(64) תניא פי"ב (יז, א).

(65) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי דרושי חתונה ח"ב ע' תיז ואילך. סה"מ תרנ"ז ע' רכג ואילך.

נשיב זיקא כו', הלא ר"ח ובניו היו מתפללים בכל יום, ומהו ההתחדשות בזה שירדו לפני התיבה כו'. ולמה דוקא ר"ח ובניו, הלא רבי הי' גדול מהם שהי' רבו של ר"ח, כמארז"ל (עירובין צב, ע"א) רבי לא שנהא (למשנה זו במשנתינו. רש"י), ר"ח (שסידר וסתם את הברייתא ותלמידו הי'. רש"י) מנין לו (זה הפירוש³⁸. רש"י), ומ"מ העמיד רבי את ר"ח ובניו לפני התיבה. והנה בגמרא (ע"ז ד"ג ע"ב) אי"ב שעות הוי היום, ג' שעות הראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה, ג' שעות שניות יושב ודן את העולם כו', שלישית יושב וזן את העולם, רביעית יושב ושוחק עם לוי, א"ר יצחק עם בריותיו משחק וכו'. וצ"ל מהו"ע הג' שעות הראשונות שהקב"ה יושב ועוסק בתורה, והלא ארוז"ל³⁹ כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו, ממילא כל היום הקב"ה קורא בתורה, דבכלל היום הנה זה לומד בשעה זו וזה לומד בשעה זו, וע"כ ממילא הקב"ה קורא ושונה כנגדו כל היום, ומהו ענין הג' שעות ראשונות שהקב"ה יושב ועוסק בתורה, שמשמע שג' שעות אלו שיושב ועוסק בתורה אינו תלוי באדם אם קורא אם לאו.

והנה להבין כל זה⁴⁰, הנה אי' בזהר חדש פ' יתרו⁴¹ ובכמה מקומות בספרים⁴², דאוא"ס ב"ה הוא למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית, וצ"ל מהו הלשון למעלה מעלה עד אין קץ, דהנה זה שאומר הלשון למטה מטה עד אין תכלית הוא מוכן, דהנה תיבת תכלית פירושו מבוקש ובכך, דבכל דבר יש בו מבוקש ובכך אשר בשבילו נמצא, דהבכך והמבוקש ההוא הוא תכלית הדבר, וכאשר אנו רואים כמה דברים וענינים שאין אנו יודעים ומשיגים את תכליתם, וכמו כללות הענין דרך רשעים צלחה⁴³, או שיש אלו המונעים ומעכבים מלימוד התורה וקיום המצות, והם חיים וחיותם הוא מאלקות, דלכאורה יפלא הדבר למה יומשך להם חיים, וזהו למטה מטה עד אין תכלית שאין שכל הנברא יכול להבין ולהשיג התכלית שבזה, וכמ"ש⁴⁴ החקר אלקה תמצא. אבל הלשון למעלה מעלה עד אין קץ אינו מוכן, דלשון קץ אינו שייך כ"א בהמוגדר בגדר מקום שהם ו"ק, וגדר מקום הוא משמים לארץ, אבל למעלה הרי אינו שייך גדר מקום שלנו, וא"כ מהו למעלה עד אין קץ. אך הענין הוא דהנה כתיב (ישע"י מ"ג ז') כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף

נחשב לחיצוניות לגבי המחשבה, דהגם דמחשבה ודבור שניהם הם לבושי הנפש, מ"מ הרי המח' היא לבוש פנימי יותר אל הנפש מכמו הדבור, דכדבור הרי יש חילוקי זמנים ושנויי עתים וכמו עת לדבר ועת לחשות מלדבר⁶⁰, אבל מחשבה היא תמידית שהמח' משוטטת תמיד, ואין בה שינוי עתים וזמנים אפילו בעת השינה דגם אז הוא מהרהר וחושב, וטעם הדבר הוא לפי שהוא לבוש שהיא פנימי יותר, ולכן אנו רואים שעיקר התנהגות האדם הוא ע"פ המח', וזהו מארז"ל (יומא כ"ט א') הרהורי עבירה קשים מעבירה⁶¹, ולכן צריך ליזהר במח' ביותר, והיינו מפני שמח' הוא לבוש פנימי ודק יותר לכן שם נוגע הפגם יותר, ויש פרט מה שגרוע יותר הפגם בדבור וכ"ש במעשה ח"ו מפני שנצטייר יותר בגשמי ובכדי להעבירו צריכים תשובה גדולה, ומ"מ הרהורי עבירה קשים מפני שהוא לבוש דק, ולזאת הגם דמח' היא ג"כ רק לבוש אל הנפש, ואינו עצם הנפש, אבל הוא לבוש דק ומיוחד עם הנפש, ולכן הנה הדבור הגם שהוא ג"כ לבוש אל הנפש מ"מ הנה גם הפנימיות שבדיבור אינו אלא חיצוניות לגבי לבוש המחשבה. והנה במח' יש ג"כ פנימיות וחיצוניות, דהנה יש מחשבה ויש עומק המחשבה, דהנה כמו שמחשבה ודבור, הרי המחשבה היא לעצמו והדבור הוא גילוי אל הזולת, ולכן הרי כמה שלא יחשוב האדם הנה זולתו לא ידע מזה מאומה לפי שהמחשבה היא רק לעצמו, ובכדי לגלות אל הזולת הוא רק בדבור דוקא, וכן הוא במחשבה ודבור עצמם שיש מחשבה שבמחשבה ודבור שבמחשבה⁶², מחשבה שבמחשבה הוא מחשבת השכל (ולא האותיות שנושאים את השכל בלבד), וכמו בענין ההתבוננות הנ"ל שבתפלה הנה כאשר מתבונן איך כי הוא ית' זן ומפרנס לכל בראויו ויצוריו ה"ה משיג בהבנתו שגם הנברא היותר חזק וגדול א"א להשיג מזונותיו בעצמו, והקב"ה נותן לו מזונו, וגם היצור היותר קטן אינו נשכח ונעזב מההשגחה העליונה מלתת לו טרף חקו, הנה בהתבוננו בזה ה"ה מרגיש גודל הפלאות החיות האלקי שבא בגילויים שונים, און ער הערט דעם שכל וואָס העכער וויא דיא ווערטער גם שבמח', וזהו פנימיות המחשבה שהיא מחשבת השכל. ומ"מ הנה אחר כל זה הרי כללות הג' מדרי' מחדו"מ הם רק לבושי הנפש לפי שאם ירצה לדבר או לעשות איזה דבר אזי עושה ומדבר, משא"כ אם אינו רוצה לדבר אינו מדבר ואינו עושה, וכן אפילו מחשבה שתמיד הוא מחשב, מ"מ הוא יכול לפשוט את עצמו ממחשבה זו למחשבה אחרת בנקל, וכלבוש תחליפם ויחלופו⁶³.

אמנם מדות ושכל נקראים בשם עצמות הנפש, כמ"ש בסש"ב⁵⁰ שבחי' שכל ומדות שהם עשר בחינותי' נקראי' בשם עצמי', ולכן אינו בנקל כ"כ

(60) ע"פ קהלת ג, ז.

(61) ראה גם סה"מ תרפ"ט ע' 159.

(62) ראה תניא אגה"ק סו"ס יט. המשך ר"ה תרצ"ב סט"ז. ד"ה מה רב טובך תרצ"ב פ"ה ואילך.

(63) לשון הכתוב — תהלים קב, כז.

(38) ברש"י שלפנינו: הפירוש.

(39) ראה תדאב"ר רפ"ח. יל"ש איכה רמו תתרלד.

(40) בהבא לקמן — ראה גם ד"ה להבין ענין שאוא"ס ב"ה למעלה עד אין קץ (אוה"ת ענינים ע' קמב ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' תנו ואילך). ד"ה נחצה תשי"ד (סה"מ מלוקט ח"ב ע' רצא ואילך. בהוצאה החדשה — ח"ג ע' קעא ואילך).

(41) לד, סע"ג.

(42) ראה תקו"ז סוף תיקון נו. וראה שם תיקון יט (מ, ב).

(43) ירמ' יב, א. וראה סנהדרין צו, א.

(44) איוב יא, ז.

להיות בלי כוונה כלל, ולכן ישנו גם בבע"ח, אבל כתיבת האותיות של שכל הם עשי' בכוונה ולכן הגם שאינה אלא עשי' בלבד ומ"מ נקראת פנימיות לגבי זריקה שהיא חיצונית. והנה בכח העשי' הרי יש פנימיות יותר והוא כתיבת הציוור ע"ג הקלף או בד, והגם דקוי הציוור בדקוּתם ועבים בארכם ורחבם ה"ה בדוגמת תמונת ותבנית האותיות שבהם כותבים את השכל, ומ"מ אינו דומה כתיבת האותיות לכתיבת הציוור, דבאותיות הרי תמונת ותבנית האותיות הוא בכל ההשכלות בשוה, וההפרש, שבין שכל לשכל הוא רק בסידור האותיות ולא בגוף ועצם תבניתם ותמונתם, וכמו כתיבת אב בא, או בא אב, הרי תיבת אב ותיבת בא שניהם צירופן הוא מב' אותיות אלף בית, וחלוקים בצירופם, ונושא המושכל שבהם מתחלף לפי אופן סידורם, אבל בעצם תבניתן תמונתם שוה, משא"כ בקוי הציוור הרי עצם תבניתם של הקוים (שהם אותיות הציוור בדוגמת דבר כמו אותיות א"ב הם אותיות הכתב) מתחלפים בתמונתם לפי אופן נושא המצוייר, א"כ הרי זה פנימיות יותר מכמו אותיות הכתב, והיינו דאותיות הכתב הם פנימיות לגבי זריקה ואותיות הציוור הם פנימיות גם לגבי אותיות הכתיבה, ואעפ"כ לגבי כח הדבור הנה כללות כח העשי' גם הפנימיות ביותר נחשב חיצונית. ולכן אנו רואים במוחש דהגם דכשהאדם רואה איזה ציוור הרי הציוור ההוא נכנס בפנימיותו ומשפיע עליו, דאָס וואָס מי זעט הוא פועל הרבה⁵⁵, וכמאמר⁵⁶ העין רואה והלב חומד, דתחלה היא הראי' ואח"כ באה חמדת הלב, וזהו האזהרה הגדולה דולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם⁵⁷ כו', והעצה הוא להיות עוצם עיניו ולא יחמוד, א"כ הרי הראי' פועל, ומ"מ אין זה דומה כלל לגבי פעולת הדבור, שהדבור פועל הרבה יותר, וכמאמר⁵⁸ דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב שזהו הדבור האמיתי היוצא מן הלב, והוא פועל הרבה יותר מכמו פנימיות העשי', לפי שהעשי' בכלל אפילו הפנימיות דעשי' נחשב לחיצונית לגבי דבור.

והנה בכח הדבור אף שהוא פנימיות לגבי כח העשי' הרי בו בעצמו יש ג"כ פנימיות והיצונית, דהנה הדבור הוא מה שאותיות הדבור מתלבשים בהבל הלב והקול, דהקול המלוּבש בהבל הלב הוא חיצונית הדבור בלבד, ופנימיות הדבור הם אותיות הדבור שנמשכים מן החכמה, וכמאמר⁵⁹ אבא (חכמה) יסד ברתא (דבור), וכל שכל הרי יש לו האותיות שלו, שהם המה הלבוש של ההשכלה ההיא, ומ"מ הנה כללות ענין הדבור גם פנימיות הדבור

עשיתיו, שמרומז בפסוק זה ד' עולמות אבי"ע⁴⁵, כל הנקרא בשמי הוא עולם האצילות, ולכבודי בראתיו הוא עולם הבריאה עולם הנשמות⁴⁶, יצרתיו הוא עולם המלאכים⁴⁶ ששרשן מבחי' הדבור⁴⁷, אף עשיתיו עולם הגלגלים⁴⁶ עולם העשי'. והנה ההפרש שבין עולם האצ' לבי"ע⁴⁰, יובן ממה שיש בנפש האדם ג' עינים שכל ומדות וג' לבושי הנפש מחדו"מ⁴⁸, והנה שכל ומדות מבואר בתניא⁴⁹ שהם עצמי' ומחדו"מ נקרא בשם לבושי הנפש⁵⁰ בחי' חיצוני', ובדרך פרט יש במחדו"מ ג"כ חיצונית ופנימיות, כי הנה כח המעשה נחשב בד"כ בחי' חיצונית לגבי כח הדבור⁵¹, והראי' מחרש שאינו שומע ואינו מדבר שע"פ הדין אינו בר דעת כלל⁵², ולכן קדוּשיו אינן קדוּשין וגיטו אינו גיט⁵³, ואעפ"כ יכול לעשות איזה מעשה כמו הבר דעת ממש שיש לו כח העשי', וכן אפילו בבהמה ישנו ג"כ כח המעשה שיכולה לדוש ברגלי', והיינו לפי שהבחי' דכח המעשה הוא מכח החיונית לבד, משא"כ בחי' הדבור שהיא נפש המדברת היא מנפש המשכלת, רק שההפרש בין כח העשי' שבחרש לכח העשי' שיש בבהמה, שכח העשי' שיש בבהמה היא מנפש החיונית שבחי', והבחי' דכח העשי' שבחרש הוא מנפש החיונית שבמדבר, נמצא בד"כ כח העשי' הוא בחי' חיצונית לגבי כח הדבור.

והנה בדרך פרט יותר גם בכח העשי' יש בו פנימיות וחיצונית, והגם דכח העשי' הוא הכח היותר אחרון בכחות הנפש ומ"מ הנה גם בו יש פנימיות וחיצונית, וכמו עד"מ ענין הזריקה שזורק אדם אבן שהוא בחי' חיצונית ממש, שהרי יכול לזרוק איזה דבר ולא יחשוב בזה כלל, שזהו בחי' חיצונית בלבד, משא"כ הבחי' דכח המעשה של אותיות הכתב יש בהם בחי' פנימיות קצת, שהרי בהאותיות מלוּבש השכל וצריך לחשוב איך יכתוב האותיות, שיש בבחי' כח העשי' הלזה בחי' פנימיות קצת, שהרי בזריקת האבן הרי אינו צריך לחשוב מאומה, והגם שיש זריקה בכוונה ובאומנות גדולה, וכמו בני בנימין שקולעים אל השערה ולא יחטאו⁵⁴, אבל עצם הזריקה הרי יכולה

(45) ראה לקוטי תורה להאריז"ל פ' בראשית. ובכ"מ.

(46) ראה פרדס שער טז (שער אבי"ע). עץ חיים שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"א. שער נ (שער קיצור אבי"ע) ספ"ח ותחילת פ"י. סה"מ תש"ח ע' 158. וש"נ.

(47) תו"א יתרו עא, א. ד"ה באתי לגני תרצ"ב. וש"נ.

(48) ראה תו"א וירא יג, ג ואילך. הגהות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (קה"ת, תשמ"א) לתו"א שם. סה"מ תרנ"ג ע' רלד ואילך. ועוד.

(49) פ"ג ופי"ב. וראה לקו"ת ויקרא ד, א. סה"מ עטר"ת ע' שעט ואילך. תרצ"ו ע' 53 ואילך.

(50) תניא פ"ד.

(51) ראה לקו"ת דרושים לשבת שובה טו, ב. ובכ"מ.

(52) ראה חגיגה ב, ב.

(53) ראה רמב"ם הל' אישות פ"ד ה"ט. הל' גירושין פ"ב הי"ז.

(54) ראה ס' שופטים כ, טז.

(55) ראה גם קונטרס העבודה פ"ב.

(56) פרש"י עה"פ שלח טו, לט.

(57) שלח שם.

(58) ספר הישר לר"ת שער יג. הובא בשל"ה סט, א. וראה המשך ראש השנה תרצ"ב פכ"ב.

וש"נ.

(59) זח"ג (רע"מ) רמח, א. רנו, סע"ב. רנח, א. תקו"ז תכ"א (סא, ב). תניא אגה"ק ס"ה.